

Lapin kaivostoiminnan kulttuuriset vaikutukset ja kysymykset: pitkän aikavälin näkökulma kestävään kaivostoimintaan pohjoisessa

Kaivostoiminta ja mineraalivarantojen hyödyntäminen pohjoisen Fennoskandian alueella (Lappi/Saamenmaa) ovat herättäneet runsaasti keskustelua ja ristiriitoja, jotka puolestaan kietoutuvat esimerkiksi luonnonsuojelua ja alkuperäiskansojen oikeuksia koskeviin laajempiin kysymyksiin. Ristiriidat heijastavat monin osin pohjoisiin alueisiin liittyviä nykypäivän intressejä, mutta niiden taustalla vaikuttavat erilaisista maailmankuvista ja ympäristösuhteista nousevat jännitteet. Nämä jännitteet juontuvat ainakin 1600-luvulta ja liittyvät Lapin kolonialistiseen historiaan sekä tämän historian monimuotoisiin kulttuurisiin ilmentymiin ja kulttuuriperintöön. Tässä kansainvälisessä hankkeessa tutkitaan nykyiseen kaivostoimintaan liittyvien ristiriitojen historiallisia juuria ja kaivostoiminnan kulttuurisia vaikutuksia pitkällä aikavälillä ja poikkitieteellisestä näkökulmasta.

Projekti rakentuu neljälle työpaketille ja niiden sisällä lukuisille tapaustutkimuksille, joista osa on hiljattain saatu päätökseen ja useita muita on parhaillaan käynnissä. Olemme esimerkiksi viimeistelleet kaksi tutkimusta Lapin kaivostoiminnan kulttuurisista ja ideologisista taustoista. Toisessa näistä tutkittiin kaivosten tuottaman moraalisen ja kulttuurisen hyödyn sanallista retoriikkaa sekä tämän ajattelutavan aineellisia ilmentymiä osana varhaismodernin Ruotsin pyrkimyksiä tuoda ”villi” pohjoinen ”sivistyksen” piiriin. Toisessa tapauksessa tarkasteltiin laajemmin sitä, miten Fennoskandian pohjoiset alueet konstruointiin symboliseksi ja aineelliseksi resurssiksi Ruotsin ja Euroopan ”keskusalueilta” käsin. Tätä taustaa vasten vertailemme parhaillaan kaivostoiminnan hallintaa (governance) menneisyydessä ja nykyisyydessä, erityisesti sitä miten varhaismodernilta ajalta periytyvät käsitykset ja käytänteet heijastuvat nykyisessä kaivostoiminnassa ja sen ympärillä käytävässä keskustelussa. Tämän rinnalla analysoimme parhaillaan myös kaivosmaisemien pitkän aikavälin jatkuvuuksia ja muutoksia Tornionlaakson tapaustutkimuksen kautta. Arkeologisen materiaalin tutkimus kaivoksiin liittyviltä historiallisilta kohteilta jatkuu edelleen, kuten myös nykypäivän kaivoskiistoja ja maankäyttöä koskevan etnografisen/haastatteluaineiston analyysi. Jälkimmäistä kysymystä tutkitaan erityisesti kaivosten ja kaivostoiminnan näkökulmasta, mutta olemme tarkastelleet maankäyttökysymyksiä myös poronhoidon näkökulmasta saadaksemme monipuolisemman kuvan maankäyttöpaineista. Tutkimushanke on hiljattain tullut osaksi NordForskin rahoittamaa pohjoismaista huippuyksikköä (Resource Extraction and Sustainable Arctic Communities, REXSAC), jota koordinoi Kuninkaallinen teknillinen korkeakoulu Tukholmassa.

Lisätietoja: prof. Vesa-Pekka Herva (vesa-pekka.herva@oulu.fi)